

Redelijk inkomen voor de boer is uitgangspunt van zuivelcoöperatie.

Bron: Jubileumuitgave Zuivelzicht oktober 1975 - blz. 12

Doelstelling van de coöperatie is de hoogst mogelijke opbrengst van de melk ten bate van de samenwerkende melkveehouders. Heeft de coöperatie een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het inkomen van de boer?

De tragiek van de landbouwcoöperatie is in zekere zin dat, terwijl zij werkt, haar effect minder sprekend tot uiting komt. De particuliere onderneming - de ervaringen in de zuivelsector bevestigen zulks - pleegt zich met haar prijzen bij de coöperatie aan te passen. Daar, waar dit het geval is, vervalt het argument van de door velen gehuldigde en als waardevol beschouwde prijsconcurrentie. De coöperatie bewerkt door haar invloed een zekere nivellering en daarmee vervalt kennelijk voor velen de noodzaak om tot de coöperatie toe te treden. Dit schreef J. Hoogland in 1923 in zijn proefschrift over de landbouwcoöperatie. In 1959 maken J. P. Wiersma en Drs. K. Tjepkema van dit citaat melding in hun boek „Erf en Wereld“.

Stelling juist?

Het uitgangspunt van de zuivelcoöperatie is de hoogst mogelijke opbrengst van de melk ten bate van de samenwerkende veehouders. Bij deze stellingname rijst direct de vraag: gaat het om een zo groot mogelijke inhoud van het melkzakje, een zo groot mogelijke bijschrijving op de bank? Of gaat het om een voor de boerondernemer zo groot mogelijk bedrijfsinkomen? Wij zijn geneigd aan dit laatste de voorkeur te geven, wat inhoudt dat het op langere termijn gezien om veel meer gaat dan de hoogste opbrengst op korte termijn. De zuivelcoöperatie is een verlengstuk van de boer zijn bedrijf. Het is de schakel tussen dat bedrijf en zijn klanten, de markt, de consument.

De historie levert genoeg bewijzen uit de tachtiger jaren van de vorige eeuw dat zuivelcoöperaties opgericht zijn om de ongunstige positie van onze zuivelproducten op de buitenlandse markt te verbeteren. Dat gebeurde door gezamenlijk veel zorg te besteden aan het opvoeren van de kwaliteit van de producten. Wij denken o.a. aan de slechte gang van zaken met onze boter op de Londense markt toen door concurrerende handelaren boter van inferieure kwaliteit werd geleverd. Vandaag gaat het niet meer om zulke catastrofale prijswaarnederingen. Er bestaat immers een samenspel van kwaliteitsverbeteringen, zoals smeerbaarheid der boter en houdbaarheid van smakelijke consumptiemelk.

Het draait om het melkveehouderinkomen

Waar het vandaag wel om gaat is het zo groot mogelijke bedrijfsinkomen. A. N. Osinga, veehouder te Pingjum en voorzitter van de Friese KI-bond, wees er onlangs in een studiebijeenkomst in Utrecht op dat 80 procent van het inkomen op het melkveehouderijbedrijf uit melkgeld bestaat. De waarde van de melk wordt bepaald door kwaliteit en gehaltes aan eiwit en vet. De kosten van vervoer, koeling, bewerking etc. verminderen de opbrengst en dat wordt verrekend per kg geleverde melk. Hieruit volgt dat de boer die melk levert met de laagste gehaltes relatief het zwaarst wordt belast, omdat hij de meeste kosten veroorzaakt. Osinga stelt dat wij nu reeds moeten rekenen met een kostenfactor van 90 tot 11 cent per kg melk. Hij vergelijkt dan twee koeien met gelijke vet- en eiwitopbrengst en resp. 240 en 180 kg per lactatie, maar met een verschil in kg melk van 1.000 kg (resp. 5.000 en 6.000 kg melk), terwijl de vetgehaltes waren 4,80 en 4 en de

eiwitgehaltes 3,60 en 3 procent. De koe met 6.000 kg melk levert de boer 1.000 kg à 10 ct. = f 100,- per jaar minder op. Op een veestapel van 50 melkkoeien is dit dus f 5.000,- per jaar minder bedrijfsinkomen. Dit is een benadering van een moderne ondernemer. Vooral de jongere boer zoekt het ook in deze richting. Daarbij is een goed samenspel met en in zijn zuivelcoöperatie onmisbaar. Want een goede evenredige lastenverdeling is juist een eis van onze tijd. Het stimuleren van een betere bedrijfsvoering bij de veehouders en het inspelen van de veehouders op de gang van zaken bij de zuivelcoöperatie is uiteindelijk bepalend voor het resultaat, het bedrijfsinkomen.

Wisselwerking

Tussen lid en zuivelcoöperaties is er steeds een sterke wisselwerking geweest. We denken aan het stimuleren en doorvoeren van de kwaliteitsbepalingen. Eerst ging het om het vet, de boterwaarde van de melk. Daarna ging het om de beschikbaarheid van een verantwoorde bepalingmethode. Daarbij is de kwaliteit zoals de reinheid, de houdbaarheid enz. van belang. Het mag gezegd worden dat deze bepalingen, de controles logisch zijn in het kader van een billijke verdeling van het melkgeld. Kwaliteits- en gehaltebetaling is een logische consequentie van het coöpereren. Daarmee hangt een sterke inkomensvorming samen op langere termijn, terwijl de eerste aanzet vaak extra kosten meebracht.

Wij denken ook aan de gezondheidszorg voor de veestapel. Is het niet vaak zo geweest dat door en vanuit de zuivelcoöperatie samen met standsorganisatie en stamboeken, de aanzet kwam tot een gericht veterinair beleid? De bestrijding van de runder-tuberculose en abortusbang heeft juist via de zuivelcoöperaties gestalte gekregen. Wie kan in geld uitdrukken wat dit stuk gezondheidszorg uiteindelijk voor het bedrijfsinkomen betekende en betekent?

De ontwikkeling gaat steeds door. Telkens opnieuw vragen bijv. nieuwe technische mogelijkheden om aanpassing. Het tankmelktransport is in opmars. Dat is een ingreep in de bedrijfsopzet op de melkveehouderijbedrijven, het vraagt aanpassing der melkverwerkende industrie.

Door een goed samenspel kan de beste oplossing worden gezocht. Een belangrijke zaak is daarbij dat het bedrijf voldoende aanvoer van elektriciteit moet hebben. Dat daarvoor soms dure voorzieningen moeten worden getroffen, stimuleerde zuivelcoöperaties met name de Friese Zuivelbond, om te streven naar de voordeligste manier. Primair gaat het om het belang van de veehouderij in verband met de toekomstige eisen voor de bedrijfsvoering. En ook dat is dus een stuk inkomensvorming.

Conclusie

Deze ligt voor de hand. De zuivelcoöperaties namen de voorstap met een omvangrijk scala van bedrijfsontwikkelingen waar de moderne boer het niet zonder kan stellen. Dit alles is niet in geld uit te drukken. De neiging is altijd groot om alleen te zien naar de jaarlijkse uitbetalingprijs en met name de „pot", nabetaling, wordt vaak als graadmeter gezien. Wij hebben willen aantonen dat er veel meer in het geding is als het gaat om de vraag wat de bijdrage van de zuivelcoöperatie is geweest voor de inkomensvorming van de boer. Wij kunnen ons er geen voorstelling van maken wat onze veehouderij zou zijn zonder zuivelcoöperatie en zonder de ideële doelstelling daarvan: één voor allen, allen voor één. De zakelijke opstelling heeft deze coöperatieve slogan overschaduwd. Maar zonder dat was er helemaal geen coöperatie geweest!

A. Bokma